

KOOLIÜUENDUSLANE

EESTI ÕPETAJATE LIIDU PEDAGOOGILISE TOIMKONNA
JUURES OLEVA KOOLIÜUENDUSRÜHMA BÜLLETÄÄN

Nr. 2.

Näärikuu.

1934.

A 2387 Lugejaile.

„Kooliüenduslane“ ilmub käesoleval poolaastal kord kuus, jaanuarist maini, esialgu käesoleva numbri suuruses. Ta tahab tuua üldise sisuga kirjutisi, näiteid ja lõikeid tegelikust koolitööst, anda lühikesi ülevaateid kooliüenduslikust kirjandusest, vastata küsimustele jne.

Et „Kooliüenduslane“ võiks lugejaile ligemale astuda, oleks soovitatav kuulda, missugused küsimused on kerkinud tegelikus töös, et siis neid küsimusi „Kooliüenduslase“ veergudel ka selgitada.

Kõigiti oleks tervitatav kooliüendusprobleemide valgustamine kohtudelt — otseste kogemuste põhjal. Kuigi just uuendusteid otsivail õpetajail on eriti rohkesti tööd, võiks siiski loota, et hea tahtmisega leiduks võimalusi mõtteavaldusiks ka oma kaasvõitlejatega.

Kirjutiste, küsimuste, järelepärimiste jm. saatmisel peetagu silmas, et „Kooliüenduslase“ ligemasse numbrisse (ilmub 20. kuupäeval) võib mahutada materjali, mis saabub hiljemalt 10-ks kuupäevaks toimetusse.

Tahaksin loota, et „Kooliüenduslane“ kavatsatud kujul teataval määral suudab täita oma ülesannet — olla sidemeks kooliüenduslaste vahel ja ergutajaks ning võimalust mööda ka selgitajaks uute kasvatusteede rajamisel.

Saagu „Kooliüenduslane“ kõigile heaks sõbraks.

20. I. 1934.

Joh. Käis.

E. O. Liidu teaduslik sekretär.

Kooliuuenduslaste ülesandeid tegevuses väljaspool kooli.

Viimasel ajal on eriti palju vaieldud õpetajaskonna osavõtu üle seltskonnategevusest ehk õigemini tegevusest väljaspool kooli, eriti viimase üldkongressi ja asemikekogu otsuste puhul. Tahaksin veel kord puudutada seda küsimust peamiselt kooliuuenduslaste seisukohast.

Kõigis vaielustes on õieti vaekausil seisnud meie otsene ametalane töö ja tegevus väljaspool kooli. Ei tohiks vist kahtlustki tekkida, kumb neist aladest on õpetajaskonnale esmajärgulise tähtsusega. Kuid tegelikkus tõendab meile sageli, et osa õpetajaskonda toimib vastupidiselt ja andub tegevusele väljaspool kooli isegi säärase innuga, et selle all kannatab otsene ametalane töö, mis muutub ainult palgasaamise abinõuks. Põhjused on mitmekesised: tung odavate loorberite järele, mida on kergem saavutada tegevusega väljaspool kooli kui otse koolitööga, traditsioon, huvi puudus oma ametala vastu, tihti tingitud liig puudulikust pedagoogilisest ettevalmistusest, ja muud.

Igale kooliuuenduslasele ei ole aga ainult teoreetiliselt selge, vaid ta teab oma kogemustest, millist jõu- ja ajakulu nõuab talt otsene ametalane töö — laste õpetamine ja kasvatamine koolis. Tihti nii suurt, et tal ei jätku aega teiste „ebajumalate“ teenimiseks. Ja kes meist võiks heita kivi sellele, kes kogu oma jõu ja oskused on rakendanud tööle, mille sihiks on võimalikult täiuslikuma uue põlve kasvatamine, kes ei vajaks enam nii suurt abi tulevastelt õpetajailt väljaspool kooli? Kuid teisest küljest — kas tohime teda seadida normiks, reegliks?

Nii mõnigi kooliuuenduslane teab, kui vähe tagajärgi on andnud kõik tema püüded, kui ta pole toetust leidnud teistelt oma kooli kaasvõitlejailt. Seda, mida ta tihti hoolega ehitab, kisuvad teised armutult maha. Kui tahame, et meie kooliuuendustöö kannaks vilja, siis peame püüdma oma kaasvõitlejaid võita kooliuuendustööle, muretsema vähemalt heatahtlikku suhtumist. Kuid vähe on ainult oma kooli kolleegide toetusest (tihti on neid ainult üks), vajame laiemat mõtete vahetamist väljaspool oma kooliperet, esilekerkinud raskuste lahendamiseks, töötulemuste võrdlemiseks ja peaasi, uue jõu ja värskuse ammutamiseks. Vähe on neid, kes suudavad sammuda oma teed erakuna, suurem osa vajab sõprade, mõtteosaliste toetust, et jääda truuks oma sihile kiuste ümbruskonna mahakiskumisele ja vaenulikkusele ja osaks saanud pettumustele.

Seda abi pakuvad meile meie kutseorganisatsioonid. Kutse-

organisatsiooniline töö, mille tähtsamaks sihiks on meie koolielu arendamine, on see, mis viib edasi ja hingestab meie igapäevast ametitööd ega lase meid nii kergesti langeda käskudetäitja ametnike tasemele. Ka on selge, et ainult siis on märgatav edu kooliuuendusel, ainult siis on võidetavad keerdsõlmed ja raskused, mida see töö meile tihti ette veeretab, kui ta ei esine ainult üksikute katsetena, vaid kasvab tõeliseks liikumiseks, mida kannab õpetajaskonna enamik. Seepärast olgu kooliuuenduslase esimeseks sammuks tegevuses väljaspool kooli — võtta aktiivselt osa kutseorganisatsioonilisest tööst, mitte ainult oma otsese töö kõrvalnähtena, vaid just otsese töö huvides.

On vahel kostnud hääli, et meie kohapealsed ühingud tuleksid likvideerida, sest nende tegevus seisvat tihti ainult liikmeks sissekasseerimises ja aastakoosoleku pidamises. Kuigi asi kaugeltki veel nii hull ei ole, tuleb ometi tunnistada, et pedagoogilisel alal, mis peaks olema ühingute üheks peaülesandeks, on tõesti liig vähe teotsetud. Kooliuuenduslased toogu värskest ja mitmekesisust ühingute tegevusse, sisustades teda kooliuuenduslike probleemide ja küsimuste käsitlemisega.

Eriti aktiivselt tuleb loomulikult osa võtta tööst neis ettevõtetes ja rühmitustes, mis on määratud kooliuuenduslastele eriti, s. o. elustada kogliiuendusrühma tööd ja sisustada ning levitada vast ilmunud „Kooliuuenduslast“.

Kooliuuendus ei tegele ainult kooli õpetusliku küljega, vaid haarab, ja veel suuremal määral, kasvatusliku külje. Seepärast on kooliuuenduslase ülesandeks ka organiseerida koolis noorsooorg- ne ja osa võtta nende tööst. Kuid tuleb hoiduda sel alal liialduseni minna. Tuleb meeles pidada, et meie ülesandeks on kasvatada kõiki meile usaldatud lapsi, mitte aga ainult väljavalitud vähemikku. Org-desse on aga sageli koondatud ainult väike osa õpilasist. Tuleks esmalt püüda selle poole, et kogu meie klassitöö oleks läbi imbutatud samust kasvatuslikest võttest ja põhimõttest, mida taotlevad vastavad organisatsioonidki. Selleks tuleks ära kasutada kõik koolielu nn. erakordsed momendid, nagu laste sünnipäevad, kooli aastapäev ja muud tähtpäevad ning sündmused (sellest refereeris möödunud suvel Tallinnas peetud kooliuuenduse nädalal pr. Oengo-Johanson). Klasside omavahelised ettekanded, referaatkoosolekud, organiseerida koolis omavalitsus, seinajaaleht, korraldada jala-, suusa- ja muid matkaid ja palju muud. Sageli on aga kurvaks nähteks, et õpetaja, kes küll innuga teotseb mõnes noorsooorg-is, esineb koolitöös ainult kuiva tunniandjana.

Kui kooliuuenduslane, nagu iga teinegi aateline õpetaja ja töömees, tahab, et ta raske ja tihti ennastalgav töö kannaks ka vääriilist vilja, et ta töö looks jäädavaid väärtusi, on ta sunnitud osa võtma noorsooliikumisest ka väljaspool kooli. Kooliaja lühike kestus ja sellega seotud õpilaste noorus seab meil tööle kindlad piirid: oleme sunnitud katkestama oma õpetus- ja kasvatustööd kaugelt varem, kui õpilasist kujuneksid isiksused, kes suudaksid

vastu panna ümbruskonna allakiskuvale mõjule. Ja kui me ei taha oma töötulemustena näha „läikivaks poleeritud tühje vaskkatlaid“, siis peame oma kasvandikke juhtima ka pärast kooli lõpetamist. Ses töös ei lange aga kogu raskus ainult õpetajale, sest sel alal teotsevad mitmed org-id, keda riik toetab ka aineiliselt. Kooliuuenduslastel tuleks aga luua kindlam kontakt nende org-dega ja tarbekorral püüda suunata nende tööd kooliuuenduse vaimus, vastavalt hariduse ja kasvatuse praegusaja mõistele.

Üheks tähtsamaks takistuseks kooliuuendustööle on ümbruskonna, eriti lastevanemate, vaenlikkus uuenduspüüdeile. Oleme kogu aeg edasi rühkinud kooliuuenduslal, aga laima seltskonna pedagoogilised tõekspidamised on jäänud vanale tasemele ja lõhe meie ja seltskonna vahel üha laieneb. Maal aga puudub enamikul lastevanemaist arusaamine kõige algelisemaist pedagoogilistest küsimustest. On vaja loobuda aktiivsest osavõtust vabaharidustööst laiemas mõttes, teha valikut ja piirduda sel alal nõuandva, selgitava tööga. On vajalik asuda kiires korras intensiivsemale tööle kodu ja kooli lähendamise sihis. Oleks vajalik sel alal ühine ja tugev aktsioon ja oleks soovitatav kui E. O. L. organiseeriks üle riigi nn. „Kodu ja kooli lähendamise nädala“, kohustades õpetajate ühinguid korraldama ringreise oma piirkonna koolidesse vastavate ettekannetega, õpetajate ja lastevanemate ühiseid tehtiuid jne.

Kodu ja kooli lähendamise töö tulebki teha peamiselt kohalike õpetajate ühingute kaudu. Muidugi tuleb seks kasutada ka kõiki teisi võimalusi, näiteks lastevanemate koosolekuid. Igatähes, säärane otsene töö kasvataks ümbruskonda kooli ja õpetajaskonna sõbralikuks palju suuremate tagajärgedega kui teotsemine kõiksugu hariduse- ja muis seltsides ja ühingutes, mille tegevus on tihti liiga problemaatilise väärtusega koolile ja õpetajaskonnale. Jätame parem mõne näidendi ehk söögi- või muu kursuse korraldamata, (mis on tihti paljude haridusseltside ainukeks ülesandeks) — ja arvan, et leidub ka inimesi peale õpetajate, kes sellega hakkama saavad — ja püüame muuta meie seltskonna enam kasvatusmeelseks.

Nii siis oleks kooliuuendustlase ja ka iga õpetaja ülesandeks eeskätt otsene ametalane töö ja teiseks seda otsest ametalast tööd soodustavad ja edasiviivad ning tema tagajärgi kindlustavad tegevusalad: kutseorganisatsiooniline töö, osavõtt noorsooliikumisest koolis ja väljaspool kooli ning kodu ja kooli lähendamise töö.

R. R.

Mida arvavad koolinõunikud valitsevaist õppeviisidest.

Tallinna linnavalitsus on avaldanud „Ülevaate haridustegevusest Tallinnas 1932./33.“ Sellest loeme:

„Õppemeetodeile ei anna praeguse aja pedagoogika enam nii suurt tähtsust kui varematal aegadel. Ometi ei saa salata nende

teatavat tähtsust õppe- ja kasvatustöö kohta tähtsate pedagoogiliste põhiprintsiipide teostamisel. Viimastest leiab isetegevus praeguses koolitöös vähem tähelepanu, kui see seda väärrib. Õppetöös on palju šablooni. Õpetaja näitab, seletab, jutustab, küsib, — õpilane vaid kordab nähtut ja kuuldut.

Matemaatika tundides töötab harilikult ikka üks õpilane õpetaja järelevalvel klassitahvli juures, klass vaid jäljendab ta tööd tahvli oma vihkudesse.

Emakeelt armastatakse õpetada igavate harjutiskogude vabal. Kirjutatakse palju etteütlosti, ümberjutustusi, vastuseid küsimusile. Loov töö — vabad kirjandid — jäävad tahaplaanile, eriti õpetuse algastmel. Õpetaja kardab lubada õpilasel vabalt end väljendada kirjalikult enne kui õpilane pole õppinud ortograafiliselt õieti kirjutama.

Joonistamisel kopeeritakse palju valmis eeskujudelt.

Ainuvalitsevaks õppetöö vormiks on küsimine õpetaja ja vastamine õpilase poolt. See õppeviis on aga suurim passiivsuse kasvataja ja isetegevuse surmaja. Siin on aktiivselt tegev vaid õpetaja. Tema juhib, korraldab, määrab töö sihi ja käigu. Õpilane on vaid küsimuslõa otsas järeleveetav töökaaslane. Suurema osa tunnist täidab õpetaja, sest pikalt sõnastatud küsimusele järgneb harilikult ühesõnaline vastus. Tuleb ette, et siingi õpetaja omalt poolt osa valmilt õpilasele kätte annab. —

Isetegevuse arendamise huvides oleks soovitav nõrgendada koolitöö küsimuskostmistöö vormi, andes ruumi, kui mitte õpilaste vastastikusele vabale vestlusele (õppejutule), mis kahjuks veel vähe tuntud meie koolis, siis vähemalt nende vabale jutustamisele käsitletava teema raames“ (lk. 10).

„(Keskkoolide külastamisel tehtud tähelepanekud õpilaste matemaatilistest teadmused ja oskused sunnivad oletama, et nende tase, absoluutselt võetud, õigustaks veelgi karmima hinnangu: oskused on puudulikud, teadmused auklikud, tänapäevased ja ka puudulikud. Sealjuures teeb rõhuv enamus selle aine õpetajaid tööd palehigis. Viga seisab vist selles, et klassis teenitakse peamiselt nõrga õpilase huve, temale on pühendatud õpetaja hoole ja tähelepanu suurem osa. See iseenesest humaanne tööviis kisub alla klassi taseme: tugevamad õpilased ei saa neile kohast ja tarvilikku vaimutoitu, väsivad ja tüdinevad alatisest pudist, millega toidetakse nende nõrgemaid sõpru, löövad viimaks käega tööle ja osutuvad ise varsti viimaste väärilisiks kaasvõitlejateks.“

Teiseks puuduseks pean õpetajate liialdamist tahvlitööga: õpilastele klassis antakse vähe võimalust töötada vaikselt ja iseseisvalt vilunud ja abivalmis meistri tähelepaneliku silma all. Selline töö karastab, pakub palju rõõmu — (minu sõrendus, J. K.) ja stimuleerib tugevamini püüdmist kui alaline puudulikkude sooloettekannete kuulamine või kui kollektiivne mosaiiktöö „terve klassiga“, kus iga üksik õpilane asetab ainult tillukese kivikese iseendast hiilgavale mõttepildile“ (lk. 29).

Uusi tööjuhatusi.

Sipelgas.

(5. õppeaasta).

Õppevahendid: elusad sipelgad klaaspurgis, luubid, sipelgahapet pudelis, võimaluse korral ka seinapilt.

1. Vaatlen (luubiga) sipelgat: a) tal on... jätkulist (lüli-) jalga, b) tiibu...; d) tundlaid (katsumissarvekesi)...; e) keha on jaotatud... osaks.

2. Loen õpperaamatust („Väike loodusesõber“ II) sipelgast lk. 45—48 (kuni küsimusteni).

3. Joonistan töösipelga... korda suurendatult (suurenduse märgin joonisele). Joonisel märgin ka sipelga kehaosad.

4. Nuusutan sipelga mürki — sipelgahapet (see on valmistatud kunstlikult).

*5. Vaatlen mikroskoobis sipelga kápakesi. Teen sellest joonise (suurendus juurde!).

6. Kirjutan (lühidalt): Missuguseid töid on sipelgail oma pesas (hommikul, päeval, öhtul)?

*7. Kujutan seinapildi ja raamatujooniste abil sipelga arenemisloo munast kuni täiskasvanud sipelgani: 1) ... 2) jne. (Igale arenemisastmele nimetus juurde!)

8. Mõtlemiseks: a) Mis on sipelgal tööriistaks? b) Mis on tal kaitsevahendiks? d) Miks on sipelga hammustus väga valus? e) Mis on pesas ema- ja isasipelgate ülesanne? f) Kuidas elavad sipelgad üle talve? g) Missuguste putukate ühiskond sarnaneb sipelgate omaga?

*9. Sipelgate ja teistegi loomade tegevust juhivad instinktid ehk loomusund (vaist). Kirjutan sellest näiteid.

10. Mõtlemiseks: Ehk avaldub inimeselgi mõni instinkt? Näiteks:

Peana meeles: 1) Sipelgas on ühiskondlik putukas (loom). 2) Sipelgate ühiskonnas (pesas) on järgmised liikmed:... 3) Sipelgad metsas on kasulikud putukad, seepärast et 4) (oma valikul) jne. (2 tundi.)

Missuguseid raamatuid õpillasile lugemiseks soovitada?

Selle tähtsa küsimuse selgitamiseks palun kooliuuendustlasi saata õpillasile vaba lugemiseks soovitatud raamatute nimestikke. Nende põhjal teeksin kokkuvõtteid, mis tuleksid avaldamisele „Kooliuuenduslases“.

Algatuseks olgu toodud siin üks niisugune nimestik S. algkoolist, Läänemaal. Loomulikult, oleks tähtis saada andmeid kõigi, ka algklasside kohta. Samuti oleks huvitav teada, missu-

gused on nõudmised lugemise kohta, missuguseid juhatusi selleks antakse ja kuidas lugemist kontrollitakse või kasustatakse.

4. õ p p e a a s t a. 1) Robinson Crusoe. 2) Eisen, M. J. Eesti imede ilmast. 3) Eisen, M. J. Eesti muistsed jumalad ja vägimehed. 4) Viro, V. Ürginimene. 5) Gansberg. Kuidas inimesed vanasti elasid. 6) Jaik, J. Kaarnakivi. 7) Janno, R. Kuningas Toom. 8) Žitkov. Sellest raamatust.

5. õ p p e a a s t a. 1) Bornhöhe, E. Tasuja. 2) Bornhöhe, E. Viljandi mäss. 3) Molnár, F. Päl-tänava poisid. 4) Parijõgi, J. Laevapoisi päevilt. 5) Doyle, C. Brigaderi seiklused. 6) Pärn, J. Must kuub. 7) Aho, J. Raudtee. 8) Eisen, M. J. Kuldja. 9) Michaelis, K. Bibi. 10) Burnett. Salaaed. 11) Parijõgi, J. Semendi vabrik. 12) Dostojevski, F. Väike kangelane. 13) „Noorusmaa“ almanakid I—VII.

6. õ p p e a a s t a. 1) Suits, G. Elu tuli. 2) Peterson, E. Hõiskama Jaagup. 3) Nurmik, M. Tuli ja rattad. 4) Nurmik, M. Kevad. 5) Nurmik, M. Suvi. 6) „Noorusmaa“ (ajakiri). 7) „Noorusmaa“ almanakid I—VII. 8) Čižov. Peergudest elektrini. 9) Ajakiri „Vikerkaar“. 10) Kivi, A. Seitse venda. 11) Stowe, B. Onu Tomi onnike. 12) Vilde, E. Mahtra sõda I ja II. 13) Vilde, E. Külmale maale. 14) Twain, M. Tom Sawyeri juhtumised. 15) Twain, M. Huckleberry Finni seiklused. 16) Burnett, Väike lord Fauntleroy. 17) Stevenson. Varanduste saar. 18) France, A. Önnesärk. 19) Bousenard, L. 10 000 aastat jääs. 20) Adson, A. Toomapäev. 21) Krõmov, V. Samuraide maalt. 22) Krõmov, V. Harakiri maalt.

Raamatute lugemisel järgmist tähele panna: 1) Raamatu nimi. 2) Kes on autor. 3) Kuidas raamat meeldib? 4) Kes on jutu peategelane? 5) Mida võib sellest raamatust õppida? 6) Milline on peategelane? mis ta tegi? 7) Milline koht oli raamatus kõige huvitavam?

Nimestikud ja muud andmed palun saata toimetusele 25.-ks veebruariks s. a.

Uudiseld kirjanduse ja õppevahendite alalt.

1. Uusi teid algõpetuses, III jagu, 2. osa, 3.—4. õppeaasta töökorraldus jõulust kevadeni. Toimetanud J o h. K ä i s. „Töökooli“ kirjastus, hind kr. 2.90.

Peale 1. osas esinevate õppeainete läbitöötuse 2. poolaastal sisaldab käsiraamat ka usuõpetuse ja tööõpetuse töökavad ühes metoodiliste seletustega. Matemaatika osas käsitletakse ka ülesannete kirjaliku lahendamise küsimust.

Lisadena sellele raamatule ilmusid ka matemaatika-töövihud 3. ja 4. õppeaastale jõulust kevadepühadeni, 10 töönaalat. Emakeele töövihud ilmuvad alles eeloleval suvel.

2. J o h. K ä i s. Vaatluskava õpilase individuaalsuse tundmiseks, „Töökooli“ kirjastus, hind 15 s.

3. Joh. Käis. Õpilase individuaalsuse vihik. „Töökooli“ kirjastus, hind 10 senti.

Nii vaatluskava kui vihiku eesmärgiks on kergendada õpilase individuaalsuse tundmist, mis kaasaegses koolitöös suure tähtsusega. Vihik võib olla täienduseks hindamislehele. Sisult on vaatluskava E. O. Liidu pedag. toimkonnas läbi vaadatud ja vastu võetud.

4. Kontuurkaardid „Uusi teid algõpetuses“ IV jao 5. osalised: „Tööjuhatusi ja arvulisi andmeid individuaalseks tööks“ (5. õppeaasta — Välismaailmajaod, hind 30 senti; 6. õppeaasta — Eesti, Euroopa, hind 35 senti). Ilmunud on järgmised kontuurkaardid: Eesti, Euroopa, Läänemeremaad, Läti-Holland ning Taani, Inglismaa, Prantsusmaa, Kesk-Euroopa, Aasia, Aafrika, P.-Ameerika, L.-Ameerika, Austraalia ja kõik maailmajaod, kokku 13 kaarti, hind à 1 sent. Kaardid on vihulehe suuruses. Uudisena on neil ka 1—2 meridiaani ja rööbikut. Teiste joonte kohad on märgitud kaardi äärtel.

Mitmesuguseid teateid.

Töönäidete vastastikusel vahetamisel on ülekaal nõudmisesel, nii et soove ei ole igakord võimalik otsekohe täita. Seepärast pöördun kooliuuenduslaste poole palvega — saata rohkem näitlikku materjali oma tööst (töövihud, tööjuhatused, brošüürid, lihtsad õppevahendid jne.).

Uskugu iga kooliuuenduslane, et ergutust võib saada ka väikesest asjust, kui need ilmutavad otsinguid uutel teedel.

Käesolev „Kooliuuendustlase“ number läheb kõigile rühma liikmeile. Teised võivad seda saada toimetusest või „Töökoolist“, Tallinn (hind 12 senti, võib saata ka postmarkides).

Kooliuuendusrühma liikmed võivad toimetusest saada Pedagoog. Ühingu „Võru Seminar“ kuukirja „Teateid“, alates nr. 15-st (jaanuaris ilmus nr. 19); üksiknumbri hind 12 senti ühes saatekuludega).

Toimetuse aadress: Tartu, Tähe, 77—3.
Vastutav toimetaja ja väljaandja: Joh. Käis.